

RÖDSPOVEN

Nr 1 2006

Medlemstidning för Linköpings fågelklubb

Klubblokal: Drottninggatan 34a
582 27 Linköping

Telefon: 013-13 39 86

Postgiro: 87 26 50-7

Hemsida:

<http://hem.fyristorg.com/linkopings.fagelklubb>

Linköpings Fågelklubb är en självständig ornitologisk förening för Linköpingstrakten, med uppgift att främja utforskandet och skyddet av fågelfaunan, att hos allmänheten väcka och underhålla intresset för fågellivet, samt hos medlemmarna bidra till ett ökat ornitologiskt kunnande.

Medlemsavgiften för 2006: Familj 200:-, enskild medlem 125:-, under 21 år 50:-

Klubbens styrelse:

Ordförande:	Kjell Carlsson	013 - 17 45 13	kjeca@ifm.liu.se
Vice ordförande:	Olof Hjelm	013 - 10 56 83	olof.hjelm@telia.com
Sekreterare:	Claes Nilsson	0703 - 73 63 63	claes.nilsson@corren.se
Kassör:	Arne Carlsson	013 - 21 30 75	arne.carlsson@vti.se
Ledamöter:	Thomas Wallin	013 - 33 22 60	thomas.wallin@folksam.se
	Per Törnquist	013 - 605 40	per.tornquist@edu.motala.se
	Karl-Martin Axelsson	013 - 17 60 07	karl-martin.axelsson@e.lst.se

Hemsidesansvarig: Anders Karlsson 013 - 14 54 24 anderzmejl@hotmail.com

Biblioteks- & lokalansvarig: Per Törnquist

Fågeltornet i Nybro	Per Törnquist
Fågeltornet i Kungsbro	Olof Hjelm
Fågeltornet i Sättunaviken	Claes Nilsson

RÖDSPOVEN - medlemsblad för Linköpings Fågelklubb.
Utkommer med två nummer per år.

Redaktion: Lisa Carlsson 013 - 17 45 13

Omslagsbild: Lisa Carlsson Hökuggla

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Alla människor vet hur man angriper en chokladask. Det kan vara Aladdin, eller de röda Signum-askarna från Coop som vi brukar ha - principen är ju alltid densamma. De faktorer som värderas högst är marsipan, frukt, sprit och mörk choklad. Följdriktigt går varianter som romrussin, körsbär och alla versioner av marsipanpraliner först. Därefter följer neutrala saker som tvilling- /trillingnötter, mint, apelsin-choklad med mera, och kvar till sist blir givetvis alla dessa otaliga bleka och kvalmiga nötnougater, toffenougater och nougatnougater. Jag har alltid sett det här chokladätarmönstret som självklart, och trott att det var allmänmänskligt. Döm om min förvåning när jag inser att det finns människor - till och med några av mina nära kamrater! - som inte bara bryter mönstret utan helt vänder på det! Som börjar med "ljus nougat fylld med ännu ljusare och

mjukare nougat". Inte för att bli av med den en gång för alla, utan för att de helt enkelt tycker den är godare än "körsbär" och andra giganter. När jag först förstod detta kände jag mig bestört, men efter lite eftertanke insåg jag att det här förvridna sättet att äta choklad innebär möjligheter. Om man firar jul tillsammans med sådana bakvända vänner kan ju en av julhelgernas största konfliktrisker ("men vem i h-e har tagit alla romrussin - i BÅDA lagren!?!") undvikas; snabbt och effektivt kan man tömma en chokladask, slippa spilla tid på att gråla och då givetvis få mer tid över för att ta sig ut i naturen och hänga in årets första snösparvar, och varför inte också en övervintrande ung kungsörn? Alltså: vill du få en god start på din årslista 2006, se till att välja vilka du firar jul med noggrant. De finns där ute, baklängesätarna, hur osannolikt det än verkar. KC

Aptitretare till västkustskådning - Möt våren i Halland

I mars kanske Du börjar längta efter andra fåglar än de vid fågelbordet. Då kan en tripp till Halland göra susen. Vi åker tidigt på lördag 4 mars och återkommer på söndag. Vi bor i VOF-(Varbergs ornitologiska förenings)stugan mitt i Getteröns naturreservat. Getteröns naturreservat är helt designat för att fåglar ska trivas. Och trivs fåglar, trivs fågelskådare. Vår bas ligger nära Gubbanäsan, som är en klassisk havsfågellokal. Där kan vi stå och betrakta gryningen och drömma oss bort till havets horisont eller i bästa fall betrakta havsfåglar. Var vi åker beror på väder, vind och framförallt fågeltillgången. Är den svart-huvade måsen kvar i Göteborg kanske någon vill titta på den på hemvägen. Finns det övervintrande vittrutar eller vitvingade trutar försöker vi att hitta dem. Att inte se pilgrimsfalk bör vara svårt och intressanta örnar har övervintrat i Halland mer än en gång. Kanske har de första strandskatorna återvänt och är våren tidig börjar kanske

sydsträcket av ejder att smyga igång, även om det är lite i det tidigaste laget. Ejdrarna sträcker nämligen söderut här för att om de vågar gena över Skåne. Annars flyger de runt Falsterbo. De övervintrande berglärkorna blir färre och färre, medan toppsarnas antal ökar. Vi har chans på båda arterna. Någon övervintrande stor lom, som inte är en storlom syns eventuellt. Har det blåst lite kanske någon tretåig mås eller alkekung finns inom räckhåll och vid Ringhals kanske det finns skärnäppor. Kort sagt, det är inte riktigt samma arter som vi har i Nykvarn, om man inte hittar vattenpiplärka på båda ställena förstås. Det är många kanske inblandade, men jag glömmer inte LFK's förra Hallandsresa där höjdpunkten nog var berglärkorna vid Galtabäck i strålande solsken och ett stormande hav som perfekt bakgrund. Det är ett minne som värmer vilken årstid som helst.

PT

Medlemsavgiften för 2006!

Vill du fortsätta att vara medlem i Linköpings fågelklubb - få Rödspoven, bli inbjuden till föredrag & exkursioner och bidra till naturvård och fågelskydd? **Javisst!**

Betala medlemsavgiften för 2006 genom att använda bifogat inbetalningskort! Medlemsavgiften är (fortfarande) 125 kr för enskilda och 200 kr för familj. Ungdom under 21 betalar 50 kr. Om du nyligen har flyttat kan du också ange den nya adressen på inbetalningskortet.

Varmt välkommen till ett nytt spännande år med Linköpings fågelklubb!

Fågelfångst – en sysselsättning för uppfinningsrika!

När det gäller att fånga djur har människan troligen alltid varit finurlig i sina metoder. Förr fångades fåglar i huvudsak för att ätas, men nu för tiden är det främst ringmärkare som ägnar sig åt denna sysselsättning (åtminstone i Norden). Det är dock en väsentlig skillnad mellan att fånga fåglar för att äta dem och att fånga fåglar för att studera dem. En ringmärkare som vill studera en arts naturliga beteende vill ju att fångsten skall ha så liten inverkan på fågeln som möjligt. Metoderna måste därför ta stor hänsyn till fåglarnas hälsa, så limstickor, snaror och slagfällor hör inte hemma i sådan verksamhet.

Den vanligaste fångstmetoden bland ringmärkare är att använda sig av så kallade slöjnet. Nät för fågelfångst kan till synes likna vanliga fisknät, men skiljer sig från dessa genom att de har långa trådar som löper genom nätet och skapar fickor av löst nät mellan sig. När en fågel flyger i nätet fastnar den inte genom att kila in sig mellan nätmaskorna, som en fisk i ett fisknät, utan den blir istället liggande i någon av de nätfickor som bildas mellan vådrådarna.

Slöjneten sätts upp på platser där det rör sig mycket fågel och vittjas med jämna mellanrum (en gång per halvtimme). Eftersom fåglarna flyger i näten slumpmässigt kan man, genom att sätta upp samma antal nät, på samma platser och vid samma tid år efter år, standardisera fångsten så att den ger en bild av hur olika arter varierar i antal mellan olika år. Om syftet med fångsten

istället är att fånga så många fåglar som möjligt, eller att främst fånga fåglar av en viss art, kan man locka fåglarna till näten på olika sätt. Ett vanligt sätt är att använda bandspelare med locklåten. Detta fungerar på ett flertal olika arter som exempelvis skäggmes, stjärtmes, nattskär, kornknarr, siskor och ugglor. I vissa fall ökar effekten om man dessutom sätter ut en attrapp av arten. På så vis fångas t.ex. sträckande tärnor och revirhävande ugglor. Ett annat sätt att locka fåglarna är naturligtvis att lägga ut mat. I vissa situationer kan viss föda ha stor dragningskraft och öka fångst-siffrorna väsentligt. Genom att plocka rönnbär på hösten och förvara dem i frysen tills rönnbären i naturen börjar ta slut och sedan hålla de lagrade bären över en buske så att denna blir alldeles röd, kan man locka stora mängder trastar och sidensvan-sar. Att detta knep har använts även längre tillbaka i tiden vittnar rönnens vetenskapliga namn om. Rönnens vetenskapliga namn är ju *Sorbus aucuparia* där artnamnet *aucuparia* kommer av latinets *avis* (fågel) och *capere* (taga), d.v.s. "fånga fågel" (Odhner 1963). Linné (1749) som givit rönnen dess latinska namn skriver att "bären sätts i doner (fågelsnaror), hwarmed foglar fångas".

Med slöjnet fångas främst små fågelarter som är upp till sparvhök, trastar och vadare i storlek. För större fåglar krävs andra metoder. Det vanligaste sättet att fånga fåglar av större arter för ringmärkning är att märka ungarna i boet. Att fånga vuxna indivi-

der är betydligt svårare och låter sig inte alltid göras, men går under vissa omständigheter. Som exempel kan nämnas att gäss som ruggar tappar flygförmågan under en kort period på sommaren. Dessa kan då fångas genom att t.ex. skapa fållor av nätstaket som gässen sedan drivs in i.

I vårt ostliga grannland är uppfinningsrikedomen stor när det gäller att fånga stora fågelarter. Bland annat kan nämnas att två olika ringmärkare, utan vetskap om varandra, började fånga duvhökar genom att använda berguvsbulvaner. Detta låter kanske inte så anmärkningsvärt, bulvaner har ju använts till kråkjakt under långa tider, men dessa ringmärkare ville ha så naturtrogna berguvsattrapper som möjligt så de monterade in tre radiostyrda servon i uvarna vilket gjorde att de både kunde vrida på huvudet och flaxa med vingarna på beställning.

Finnarna ringmärker även mycket ugglor och för att fånga dessa finns många olika metoder. Ett sätt att fånga lappugglor som nyligen beskrevs i en finsk ringmärkartidsskrift går till enligt följande. Först gäller det att hitta en lappuggla som sitter och spanar från någon högt belägen utsiktspunkt, vilket de ofta gör. När fångstmannen (eller fångstkvinna) har lokaliserat en ugglan lägger han ut en mutter i snön som beklänts med en skinnbit och försetts med en lång lina. Han lägger sedan ut linan i snön och lägger sig själv på rygg i andra änden av linan. När allt är på plats och ugglan sitter på sin utsiktspunkt, matar fångstmannen snabbt in linan med muttern. Detta får lappugglan att tro att det är en sork som springer genom snön varpå ugglan går till attack. Det gäller då att mata in linan lagom snabbt så att muttern är tillräckligt nära fångstmannen när ugglan slår, för i samma stund som ugglan slår ”mutter-sorken” fångar fångstmannen ugglan genom att svepa ett nät över den med en lång stav. Egendomliga

Finnarna använder sig även av andra sällsamma metoder. Det senaste exemplet är en man som fångar ett flertal olika arter med metspö!?! I änden på ett långt metspö fästs en ögla av en ganska tunn tråd. Denna ögla fungerar som en snara men är försedd med ett stopp så att snaran inte skall kunna slutas helt och därigenom skada fågel. Med detta redskap fångas sedan fåglarna helt enkelt genom att fångstmannen lägger öglan runt halsen på fåglarna varpå en medhjälpare snabbt går fram och tar fågel. På detta sätt har denne finländare fångat t.ex. spurvugglor, lappugglor och tallbitar. Konststycket ligger förstås i att komma tillräckligt nära fågel. Metoden fungerar därför troligen bäst på arter som antingen är orädda, som tallbiten, eller som blir ivriga av att man lockar fram dem som t.ex. spurvugglan.

Själv tyckte jag att både metoden med muttern och den med metspöet lät tämligen otroliga när en god vän berättade om dem. Det räckte inte med bildbevis för att helt övertyga vare sig mig eller min vän, så vi var tvungna att testa om det verkligen kunde fungera. Min vän hade köpt ett 5 m långt metspö som snabbt plockades fram. Med metspöet i högsta hugg (dock utan ögla i änden) närmade vi oss trädgårdens fågelbord och där rådde full aktivitet. Jag smög fram mot fågelbordet och stannade på en spölängds avstånd. Där stod jag alldeles stilla med metspöet sträckt mot fågelbordet så att spetsen vilade mot sargen där fåglarna skall sitta. Det dröjde inte länge innan de första fåglarna kom fram. Och visst kan denna metod tänkas fungera. Fåglarna verkade uppfatta spöspetsen som en helt vanlig gren. En blåmes flög inte ens undan när jag böjde spöspetsen mot ryggen på den. Efter bara tio minuter hade jag lyckats peta på tre arter: nötveck, talltita och blåmes. Huruvida man kan fånga några större kvantiteter är väl oklart, men i vissa lägen kan nog metoden ha sina tillämpningar.

Observera att det krävs tillstånd för att fånga fåglar. Ringmärkare söker sådant tillstånd från ringmärkningscentralen. För den som är intresserad av att delta i vetenskapliga fågelstudier rekommenderar jag att kontakta en fågelstation och fråga om de har behov av assistenter. Att arbeta som assistent på en fågelstation kan vara mycket inspirerande och ge kunskaper om fåglar

som är svåra att tillägna sig genom "vanlig" fågelskådning.

Karl-Martin Axelsson

Referenser:

- Linné, C. von. 1749. Flora Oeconomica eller Hushålls-Nyttan af de i Sverige, Wildt växande Örter. Stockholm.
- Odhner, E. 1963. Växternas namn. Bokförlaget Liber. Stockholm.

FOTOFRÅGAN!

Foto: Kjell Carlsson

På ganska nära håll går en ensam fågel och spankulerar. Att avgöra vilken fågelgrupp den tillhör är kanske inte så svårt utifrån allmän kroppsform och huvudets profil, men att bestämma vilken art det är kan vara värre. Vad visar näbben för karaktärer, och hur ljus är fågeln egentligen över ryggen?

Svaret står längst ned på sista sidan.

NYBÖRJARKURS!!!

Linköpings fågelklubb kommer återigen på allmän begäran under våren 2006 att starta en nybörjarkurs i fågelskådning. Kursen kommer att pågå från februari till juni med ungefär två träffar i månaden. Kursens innehåll kommer att följa vårens utveckling, då den har stor betydelse för vilka fåglar som finns i Linköpingsområdet. Kursen bygger framför allt på exkursioner, men vi kommer också att ha några inneträffar.

Kursen är kostnadsfri och en bindande anmälan görs till Per Törnquist som har hemtelefonnummer 013 - 605 40. Du kan också nå honom via mail på: per.tornquist@edu.motala.se. Anmälan ska ske senast den 31.1-06.

VÄLKOMMEN!

AKTUELLA OBSERVATIONER i Linköpings kommun juni till dec 2005

Observationerna är hämtade från rapporteringssystemet Svalan och är inte granskade av Raritetskommittén eller Regionala rapportkommittén.

Spetsbergsgås

1 ex Härnaviken, Svartåmyningens naturreservat 18.9.

Bläsgås

1 ex Sättunaviken, Svartåmyningens naturreservat 20.8 och 1 ad Svartåmyningens naturreservat 26-29.9.

Prutgås

1 ex Sättunaviken, Svartåmyningens naturreservat 7.10.

Gravand

Hela 8 ex sågs vid Sättunaviken, Svartåmyningens naturreservat 7.7. 1 ex Masperlösa, 2.8. 2 1K Sättunaviken, Svartåmyningens naturreservat 10.8. 1 1K Sättunaviken, Svartåmyningens naturreservat 2.9. 2 1K samma lokal 5-6.9 och 1 1K 8-12.9.

Bergand

1 honfärgad Sättunaviken, Svartåmyningens naturreservat 17.9 och 24.9. 1 honfärgad Svartåmyningens naturreservat 16.10.

Sjööorre

En större flock om 30 ad flög förbi Sättunaviken, Svartåmyningens naturreservat 20.7. 4 ex Svartåmyningens naturreservat 24.10.

Svärta

1 hane gjorde sträckförsök Svartåmyningens naturreservat, Roxen 9.10.

Salskrake

Som vanligt såg enstaka översomrare i västra Roxen. Största flocken under hösten var 130 ex Nybro, Svartåmyningens naturreservat 19.11.

Vaktel

Spelande fåglar hördes vid Västerlösa kyrka 1-9.7, Parkeringen, Sättunaviken, Svartåmyningens naturreservat 2.7, Kaga Kyrka 3.7, Forssa gård, Rappestad kyrka,

4.7, 2 ex Hackeryd, N Västerlösa 4.7 och 1 ex Hornstäve, Flistad kyrka 13.7.

Smådopping

Som mest 9 ex Sättunaviken, Svartåmyningens naturreservat under perioden. Minst en häckning genomfördes. Vid Rosenkällasjön genomfördes också flera häckningar och som mest sågs 13 ex. En häckning genomfördes också i Sträp. Dessutom 1 ex hörd Ekkälledammen 27.9.

Gråhakedopping

1 ad Kungsbro 18.8 och 1 ex Svartåmyningens naturreservat 27.10.

Svarthakedopping

Många häckningar genomfördes även i år vid Rosenkällasjön. Som mest sågs 12 ad och 17 1K. Från Sträp rapporteras om minst fyra pulli. Därutöver rapporterad frekvent i låga antal från Svartåmyningens naturreservat. Antagligen genomfördes en häckning även där.

Brun glada

1 ad östra infarten till Brokind 16.7. 1 ad Nybro, Svartåmyningens naturreservat, 21.7. 1 1K Härnaviken, Svartåmyningens naturreservat 4.9.

Röd glada

1 ad Vallarondellen, Linköping 8.7. 1 ad Härnaviken, Svartåmyningens naturreservat 18.8.

Ängshök

I slättlandskapet runt Västerlösa kyrka häckade hela tre par med lyckat resultat. Vad som troligen var någon av dessa fåglar sågs dessutom på flera platser väster om Linköping under perioden.

Jaktfalk

1 ex sågs vid Lagerlunda, Malmslätt 27.11.

Pilgrimsfalk

Jämfört med tidigare år gjordes relativt få fynd under perioden. Samtliga gjordes dock som vanligt i Roxenområdet. Uppskattningsvis rörde det sig om fem fåglar.

Kornknarr

I området kring och i Tinnerö Eklandskap spelade som mest nio fåglar under perioden 1-24.7. Detta är förstås en hög siffra.

Fjällpipare

2 1K fåglar rastade på en åker vid Natesstad, Slaka kyrka 6.9.

Myrsnäppa

1 1K rast Sättunaviken, Svartåmynningens naturreservat 14.8.

Dvärgbeckasin

Enda observationen var 1 ex Svartåmynningens naturreservat 16.10.

Dubbelbeckasin

1 ex stöttes på vägen ut till Sättunaviken, Svartåmynningens naturreservat 4.9.

Rödspov

Ungfåglar sågs vid västra Roxen 31.8, 23.9-2.10. Det är oklart om det rörde sig om den isländska underarten eller vår underart.

Smalnäbbad simsnäppa

1 ad Sättunaviken, Svartåmynningens naturreservat 14.7-29.7. Dock sågs två ex både 14.7 och 30.7. 1 1K samma lokal 11.9-15.9.

Kentsk tärna

1 ex str S över Vidingsjö, Linköping 9.7.

Småtärna

1 ad Sättunaviken, Svartåmynningens naturreservat 7.7.

Svarttärna

Ingen häckning genomfördes i år. Dock dök en grupp om 2 ad och 2 1K upp i västra Roxen 26.7 och sågs fram till 2.8.

Jorduggla

Vid Sättunaviken, Svartåmynningens naturreservat sågs 2 ex 24.9, 1 ex 4.10 och 1 ex 22.10-27.10.

Rödstrupig piplärka

Uppträdde relativt fåtaligt i Roxen området mellan 30.8 och 15.9.

Skärpiplärka

1 ex Stora tornet, Nybro, Svartåmynningens naturreservat 9.10. 2 ex samma lokal 5.11 och 1 ex Sättunaviken, Svartåmynningens naturreservat 12.11.

Forsärla

Rapporterad från Kaga Kyrka 18.7-24.7, Nykvarn, Linköping 15.8-17.8, 28-29.10 samt 26-30.11, Rosenkällasjön 23.8-20.9, Smedstad, Tinnerö Eklandskap 27.8 Vikingstad tätort 1.9, Vattenverksvägen, Linköping 6.9, Parkeringen, Nybro, Svartåmynningens naturreservat 28.9, Lagerlunda, Malmslätt 3.10, Tage Rejmes, Linköping 24.10 och längs Tinnerbäcksravinen under augusti-september.

Svart rödstjärt

Årets enda observation var 1 honfärgad fågel Sättunaviken, Svartåmynningens naturreservat 18.10. Det var också det andra fyndet för reservatet.

Flodsångare

1 sjöng vid utloppet av Rosenkällasjön 5.7.

Ortolansparv

2 ex Sättunaviken, Svartåmynningens naturreservat 8.7. 1 ex Kränge, Ledberg, Ledberg kyrka 3.9.

Olof Hjelm

Kallelse till årsmöte!

Härmed kallas alla medlemmar till årsmöte med Linköpings fågelklubb, söndagen den 26.2 klockan 17.00 i Naturcentrum, Linköping. Mötet samarrangeras med Ölofs årsmöte som går av stapeln 16.30.

Efter mötesförhandlingar och kaffe, ungefär 18.00, visar

Daniel Bengtsson

bilder och berättar om **fåglar och natur i östra Australien**. Daniel är reseledare för AviFauna och före detta stationschef på Ottenby fågelstation. Papegojor, lövsalsfåglar och mycket annat utlovas!

NATURVÅRD OCH FÅGELSKYDD

Fågelinfluensan är också en naturvårdsfråga!

Att influensaepidemier hos människor är något att ta på allvar råder det inga tvivel om. Ett av modern tids värsta sjukdomsutbrott, spanska sjukan som härjade i samband med första världskriget, orsakades av just ett influensavirus. Därför känns det helt rimligt att epidemiologer, hälsovårdsorganisationer med flera slår på stora trumman och varnar för fågelinfluensaviruset H5N1. I samband med dessa varningar och planer för hur hotet ska tacklas är det dock viktigt att inte dra förhastade slutsatser om hur smittan uppkommit och hur den sprids. Det gäller också att se de hot mot fåglarna själva som sjukdomen innebär - i slutändan kan det mycket väl vara så att fåglarna faktiskt snarare är offer för influensan än spridningsvektorer för den.

Det första av ovan nämnda problem har tack och lov nu gradvis kommit fram i debatten - åtminstone inom fågelskyddskretsar. Influensavirus finns i populationer av vilda fåglar, men är då i regel inte särdeles farligt ens för de infekterade individerna. När ett sådant virus sprider sig till bestånd av tamfåglar, till exempel kycklingfarmer, där fågeltätheterna och individantalen ofta är mycket höga, händer att virus slumpmässigt muterar till farliga former. Sådana nya former kan sedan i värsta fall smitta tillbaka till vilda fåglar eller till människor. Skadliga influensavirus **uppstår** i bestånd av fjäderfän/tamfåglar - det är den första insikten som ibland har missats i debatten. Hur **sprids** då virus som H5N1? Om detta vet vi inget säkert, men allt tyder på att även spridningen sker via handel med tamfåglar och hönskött. Från nordliga områden (till exempel Kazakstan) där det förekommit utbrott av fågelinfluensa under sommaren, har nu miljontals sjöfåglar flyttat söderut utan att det hittills rapporterats om någon smittspridning till fåglarnas övervintringsområden. Vilda fåglar verkar inte transportera detta virus. Orsaken är säkert att H5N1 är högpatoget - mycket farligt, helt enkelt - för vilda fåglar: de som

infekteras flyttar sig knappast från platsen där de insjuknat, utan dör snabbt. Slutsatsen blir alltså att fågelinfluensan uppstår bland tamfåglar och också sprids med tamfåglar (eller gödsel från sådana). Givetvis är denna insikt central när man ska försöka skapa handlingsplaner för att minska risken för epidemier bland människor, och, som sagt, åtminstone bland naturvårdare och fågelskyddare är detta nu också väl känt. Förhoppningsvis får kunskapen spridning även till andra delar av samhället! Om du är intresserad av just dessa aspekter av fågelinfluensa kan du läsa vidare i Vår Fågelvärld 6/2005, där Björn Olsen behandlar ämnet.

Det andra problemet som jag tog upp i inledningen - influensa som hot mot bestånd av vilda fåglar och biologisk mångfald - har inte fått samma uppmärksamhet. Ett antal akut hotade fågelarter förekommer i mycket små och lokala bestånd. Spridning av H5N1 till en grupp smalnåbbade spövar eller annan starkt hotad art skulle kunna bli dödsstöten för arten. De flesta hotade arter är ju utsatta för en kombination av olika hotfaktorer: minskning och försämring av tillgängligt häckningshabitat, brist på rastplatser, konkurrens från införda arter, jakt... Lägg till ett mycket potent influensavirus och den slutgiltiga katastrofen kan vara ett faktum - en population eller till och med en hel art är borta för all framtid. De vilda flyttfåglarna är inte orsaken till influensan, troligtvis heller inte spridningsvektorer för den - däremot riskerar de att bli offer för den.

Kjell Carlsson

Läs mera om fågelinfluensa!

- Olsen, Björn. 2005. *Fjäderfäinfluensa - ett mera rättvisande namn på fågelinfluensa*. Vår fågelvärld 6/2005. Sveriges ornitologiska förening.
- BirdLife Internationals hemsida: <http://www.birdlife.org>

Restaurering av sjön Sträp.

Sjön Sträp ligger i Hultabyggden några mil söder om Linköping. Sjön var länge känd för sitt fågelliv men växte igen under 70- och 80-talet. Igenväxningen var så långt framskriden att det bara återstod en liten klarvattenyta. Övriga delarna av sjön var bevuxen med bl.a. videsnår och vass. Fågellivet var därefter med arter som rörsångare, vattenrall, sävsparv och andra vassfåglar. Svarthakedoppingarna som fanns på lokalen tidigare hade försvunnit liksom flera arter som kräver mer öppna vattenytor och betade strandängar. Under de senaste åren har markägarna runt sjön Sträp tillsammans med Linköpings kommun restaurerat sjön för att återställa den till ett skick som motsvarar så som den såg ut i början av 1900-talet. Detta har bl.a. inneburit röjningsarbeten, dämning för att höja vattennivån och stängsling för att återföra mark till betesmark. Linköpings fågelklubb har haft i uppdrag att undersöka effekterna av denna restaurering på områdets fågelliv, vilket beskrivs nedan.

För att kunna studera effekterna av restaureringen har sjön och de angränsande markerna revirkarterats under två häcksäsonger. Dels 2002 innan några restaureringsåtgärder hade genomförts, dels 2005 då vattenytan höjts och större delen av röjningsarbetet genomförts.

Det första inventeringsåret var själva sjön och stränderna starkt igenvuxna. Öppet vatten fanns i mindre områden i de sydligare delarna av sjön. I övrigt var sjön täckt av främst bladvass och videarter. 2005 var bilden en helt annan. Det röjningsarbete,

bearbetning av vassområden och den höjning av vattenståndet som hade genomförts innebar att ny klarvattenyta hade återskapats och att stränderna börjat återställas till strandängar.

Många arter gynnades starkt av restaureringen. Svarthakedoppingen återkom och häckade med flera par. Dessutom häckade minst ett par smådopping. Andra arter som återkom eller gynnades starkt var rörhöna, sothöna och tofsvipa. Änder som gräsand häckade också i större antal och samtliga simandsarter sågs i sjön under sommarhalvåret. Glädjande så klarade även de skyddsvärda arter som tidigare fanns på lokalen restaureringen. Exempel på detta är trana som häckade med något par, vattenrall, sångsvan och brun kärrkök. Arter som missgynnades var förstas rörsångare och sävsparv som tydligt minskade mellan inventeringsåren. Även rastande vadare som grönbena och rödbena sågs, liksom sjöns häckande skogssnäppor.

Linköpings fågelskådare har nu återfått en fin fågelokal. En vandring längs sjöns östra sida en majmorgon bjuder på en fin blandning av såväl slättsjöns, eklandskapets som skogslandskapets fåglar. Det ges goda chanser att se och höra olika hackspettsarter och göktyta, skogsduva samt törnskata häckar i området. Varför inte följa med på LFK:s exkursion senare i vår och uppleva området själv?

Olof Hjelm

En anonym poets inlägg i aktuell debatt:

*Vi vill ej ha stan steril
med bara plats för hus och bil.
Det kan till och med en kaja
haja.*

Hösten 2005

Falsterbo 3-4 september

En av Europas bästa rovfågellokaler väntade på nio förväntansfulla LFK-are som styrde kosan mot Skåne i början på september. Falsterbo är vida känt över hela Europa och under vårt besök fanns bland annat flera holländare och danskar på plats för att bevaka det massiva sträcket av framför allt bi-, ormvråk och sparvhök. Självklart är chansen stor att något udda dyker upp, här har mängder av rariteter setts under åren. Varför skulle inte en mindre skrikörn eller stäpphök kunna dyka upp under vårt besök?

Vädret är helt avgörande för rovfågelsträcket över Falsterbo, så när prognoserna talade om vackert sensommarväder med svaga vindar steg förväntningarna ytterligare hos deltagarna. Claes och Karl-Martin hade lyckan att komma iväg lite tidigare än de andra och ägnade sig åt eftermiddags-skådning vid Nabben, den yttersta spetsen på hela Falsterbohalvön. Inget anmärkningsvärt sågs, men den silltrut som höll till på sandbankarna blev resans enda. Tidigt lördag morgon var hela gänget på plats på Nabben, stället där alla Falsterboskådare börjar dagen. Här handlar det främst om sträckande tättingar som vissa dagar kan nå förbluffande höga antal. På golfbanan intill rastar mängder med ärlor och i strandkanterna runt Nabben finns vadare att titta på. I fint morgonväder med svag nordlig vind sträckte det hyfsat med trädpiplärka och gulärta. Bland vadarna noterade vi bland annat rödspov, myrspov, skärfläcka och svartsnäppa. Ett 50-tal mindre korsnäbbar gladde, men morgonens höjdpunkt blev en hona gulhämpling på sträckförsök som Olof upptäckte.

Efter givande morgonskådning drog vi vidare till Falsterbo kanal, en lokal där de sträckande rovfågelnarna ofta kommer mycket nära. Nackdelen är att man inte får så mycket tid att titta på det som drar förbi,

så det gäller att vara på hugget. Här sågs gott om ormvråk, bland annat sju snygga ”börningevråkar”. Röd glada är vardagsmat i Skåne, men för oss östgötar kändes det lite speciellt att se den läckra fågeln flyga tätt över oss. En försärla noterades också, liksom blå kärnhök och cirka 25 bivråkar. Den stora pulshöjaren kom när någon ropade ”örn!” en bit bort. Vi sprang dit och några hann se fågeln som möjligen kunde varit en mindre skrikörn, men åsikterna gick isär och flera hävdade att det bara var en ovanligt stor ormvråk.

Efter detta lilla drama eftermiddagsskådade vi vid Vellinge ängar några kilometer från vårt boende på Ljungens camping. En pilgrimsfalk drog förbi, en småspov sågs, en jätteflock på cirka 3 000 ljunpipare drog några varv över oss, och några stötte upp en dvärgbeckasin innan vi kände oss nöjda med fågelskådandet.

Kvällen avslutades med pizza innan de flesta av oss stöp i säng.

Söndagsmorgonen inleddes så klart vid Nabben med en irriterande dimma som aldrig ville ge med sig. Hela tre försärlor hördes dra över och järnsparvssträcket var också helt okej. Ytterligare en pilgrimsfalk sågs liksom två sandlöpare.

När det äntligen klarnade upp framåt sena förmiddagen ställde vi oss på klassiska Ljungens för att bevittna rovfågelsträcket, och blev rikligt belönade med cirka 300 sträckande sparvhök, 200 ormvråk, 40 bivråk, 11 röd glada, 2 pilgrimsfalk, 2 blå kärnhök och 1 stenfalk, samt ett par ängshökar som vållade en del tankeverksamhet. Vi ville ju så gärna se stäpphök men tvingades konstatera att det ”bara” var ängshök. I takt med att mängden rovfåglar avtog på eftermiddagen packade vi också ihop våra saker och lämnade Falsterbo för den här gången.

Men vi kommer säkert tillbaka.

Claes Nilsson

Ringmärkning vid Stångåmynningen 24 september

Den andra säsongen av CES-märkning vid Stångåmynningen, Roxen har nu avslutats. CES (Constant Effort Site) är ett ringmärkningsprojekt som syftar till beståndsövervakning av vanliga svenska häckfåglar. I en viss miljö - vid Stångåmynningen är det bladvass - ska man under minst fem år i rad bedriva fångst och märkning på standardiserat vis, vilket bland annat innebär att antalet fångstillfällen, fångsttimmar och nät ska vara oförändrade mellan åren. På detta sätt möjliggörs jämförelser mellan år, och trender i populationsutvecklingar kan spåras. I nuläget finns knappt 30 CES-platser i Sverige, fördelade på tre olika miljötyper. För att resultaten ska bli tillförlitliga är det givetvis viktigt att arbetet sker på så många platser som möjligt.

Den 24 september hade Linköpings fågelklubb anordnat en visning av ringmärkning vid Stångåmynningens CES-plats. 13 personer hade samlats i den kalla och mörka ottan för med förhoppning om att Claes Svedlindh och undertecknad skulle kunna fånga några fåglar att visa upp. CES-säsongen slutade i augusti, och slutet av september kan egentligen vara lite sent för ringmärkning i bladvass - de flesta fåglar som trivs i vass har då redan lämnat dessa områden för sydligare breddgrader. Den här morgonen hade vi dock skaplig tur, och ett antal småfåglar var vänliga nog att fastna i våra nät. Under förtvivlade försök att undvika gyttebad började vi med att gemensamt frigöra en gärdsmyg ur ett nät. Det är en särskild teknik att ta ut fåglar ur slöjnet; bestämt med ändå mjukt får man börja med att trassla ut fötter och ben. Därefter brukar det gå ganska lätt få loss vingor och huvud, om dessa också fastnat. Just gärdsmyggar kan vara besvärliga, för dels är de väldigt ettriga och rörliga i näten, och dels har de så korta vingar så de tenderar

att trassla in sig ordentligt. Denna morgon gick det dock bra, och fyra gärdsmyggar kunde tas loss och märkas. Ganska många gärdsmyggar stannar ju kvar i Sverige över vintern, vilket känns fantastiskt med tanke på hur små de är! Vi fångade också några blåmesar och sävsparvar, vilka även de födosöker i roxenvassarna på vintern. Annars var det mest sena flyttfåglar som blev märkta: rörsångare samt en kärrsångare och en gransångare. Rörsångaren, som är den art vi fångar allra flest individer av vid vår CES-plats, övervintrar i Västafrika söder om Sahara. Även kärrsångaren övervintrar söder om Sahara. Kärrsångaren brukar ligga ett par veckor före rörsångaren i flyttningen, så om rörsångarna var något sena med att starta sin långa resa, måste kärrsångaren ha haft ännu mer bråttom. Vi som var med i den kalla septembergryningen önskade oss innerligt värme och lämpliga vindar åt kärrsångaren, så att den raskt skulle kunna ta sig söderut. Gransångaren däremot är en kort- eller medeldistansflyttare, och är normalt den av

Gärdsmyg som just tagits ur nätet vid Stångåmynningen. Fotot är taget av Kjell Carlsson.

våra sångarter som stannar längst på hösten (och dyker upp först på våren). Kanske skulle just den individen som vi bekantade oss med spendera sin vinter i södra Frankrike.

Det var kul att så många visade intresse för ringmärkning, trots mörker och kyla på morgonkvisten! Eftersom CES-platsen kommer att finnas kvar i åtminstone tre år till så kommer det att bli fler tillfällen att besöka den och studera ringmärkning. Så

småningom kommer också sammanställning av fångsten och diskussion om resultaten att publiceras i här i Rödspoven och säkert också i Vingspegeln.

Kjell Carlsson

Resan till Häradsskär 1 oktober

Till sist var vi 16 personer som följde med på LFK: s exkursion till Häradsskär i den östgötska ytterskärgården lördagen den första oktober. Väderleksprognoserna hade under hela veckan visat på att lördagen skulle bli både blåsig och regnig. Det ledde till att sex personer lämnade återbud. Under fredagskvällen sade meteorologerna dock att lördagen i östra Götaland trots allt inte skulle bli så pjåkig.

Dimman låg tät över havet när vi anlände till Fyruddens hamn strax efter klockan sex på morgonen. Vår inhyrda taxibåt, Tullan, transporterade ut oss till skäret. Vågorna slog om båten och den skakade gemytligt. Väl ute på skäret visade det sig att ön var ganska full av småfågel som på grund av den täta dimman varit tvungna att rasta. Luften genljöd av locklåten från trastar och andra småfåglar. Dimman låg fortfarande mycket tät och sikten var bara drygt 50 meter, så någon sträckskådning, vilket exkursionerna till skäret brukar inledas med, blev det den här gången inte tal om. Det visade sig dock att flera intressanta tättingar fanns på ön, så tiden fördrevs relativt snabbt i väntan på att dimman skulle lättas. På Stångskär upptäcktes tidigt en lappsparv, vilken kunde beskådas på bara några meters avstånd i det höga gräset vid stugorna. Taltrastar och kungsfåglar rastade i stora antal på Stångskär, liksom enstaka sånglärkor, ängspiplärkor och bergfinkar. En varfågel flög också förbi nere bland buskagen, kanske i jakt på småfåglar eller gnagare.

Häradsskär med alla dess buskar och snår började så smått genomsökas och då hittades flera mycket sena arter, bl.a. en grå flugsnappare, en gulärta och flera svarthätor. Troligen hade de valt att stanna på skä-

ret på grund av den stora tillgången på föda och det milda vädret. Några gransångare, rödhakar och järnsparvar observerades också.

Vid lunchtid återsamlades nästan alla och åt medhavd matsäck samtidigt som sträckskådningen ifrån Stångskär påbörjades. Det var mycket låg aktivitet ute över havet.

Endast ett femtiotal ejdrar samt några småskrakar sågs sträcka söderut. Plötsligt upptäckte undertecknad en ung blå kärnhök som kom dansande förbi över sundet mellan Stångskär och Häradsskär.

De flesta övergav därefter Stångskär och det obefintliga sträcket för att i stället fortsätta letandet efter tättingar i buskagen på Häradsskär. Området kring alkärret genomsöktes extra noga. Det är där de flesta östliga rariteter som t.ex. kungsfågelsångare och taigasångare hittats under åren. Någon östlig raritet hittades inte, men dock en annan liten trevlig fågel, nämligen en juvenil mindre flugsnappare. Den upptäcktes endast ett par stenkast ifrån alkärret i den så kallade lotsbyn. Inne i ett av syrénbuskagen hoppade den omkring tillsammans med rödhakar ivrigt lockande. Alla hann med att beskåda den lilla fågeln.

Därefter började de flesta gå tillbaka mot Stångskär för att hinna sträckskåda ytterligare en liten stund innan taxibåten kom för att hämta hem oss. På vägen tillbaka till Stångskär observerades bl.a. två sydsträckande och ganska sena ladusvalor samt en kustpipare och en större strandpipare. Vid alkärret sågs några brunsiskor, det vill säga gråsispor av rasen cabaret, liksom några sävsparvar.

Aktiviteten ute över havet var fortfarande mycket låg och efter närmare en halvtimmes skådande hade endast 11 bergänder, 2 alfåglar och 2 havsörnar inräknats.

Två mindre taxibåtar kom så och hämtade oss och jag måste medge att de allra flesta av oss var ganska trötta efter dagens strapatser. Trots att sträcket över havet var helt dött, var tätningtillgången på ön ändå ganska hyfsad.

De kraftiga vågorna fick de två små båtarna att kränga hit och dit. Man blev nästan lite sjösjuk.

Efter ungefär en halvtimmes båtfärd var vi till sist tillbaka vid Fyrudden, för att slutligen sätta oss i bilarna och börja hemresan.

Adam Bergner

Storskraksräkning november 2005.

I år var det för fyrtiofemte året i följd som Linköpings Fågelklubb räknade rastande storskrake i Roxen under november. Räkningen har i stort gått till på samma sätt varje år. I år rapporterades 6 700 rastande storskrakar den nittionde november. Den tolfte observerades bara 700 st.

De senaste åren har 4 000 – 8 000 storskrakar rapporterats. Detta är en minskning jämfört med det antal fåglar som rastade i Roxen speciellt under åttiotalet, då mer än 20 000 rastande storskrakar rapporteras. Även under sjuttioalet och det tidiga nittioalet fram till 1997 rapporterades ca 10 000 fåglar årligen.

Lördagen den tolfte november

På morgonen var flera plusgrader, halvkylart och sikten var god. Antalet rapporterade storskrakar var ca 700. De flesta låg nedanför Klevberget i östra Roxen. Övriga observationer var havsörn från flera lokaler, troligen rör det sig om 4 havsörnar, ett femtiotal skäggdoppingar och skäggmes vid Stångåmyningen.

Lördagen den nittionde november

Denna morgon rapporterades ca 6 700 storskrakar. Till skillnad från förra lördagen

var vintern på besök med ca sju minusgrader, svag nordvästlig vind och god sikt. De två största flockarna var en på ca 3 000 storskrake i Stångåviken mellan Ekängen och Nybro/Sättuna, den andra på 2 100 storskrake låg mellan Götudden och Grensholm. Övriga observationer var 200 – 250 salskrake, ett tiotal skäggdopping och fyra havsörn vid Grensholm.

Vill du läsa om tidigare års storskrakeräkningar Roxen rekommenderas ”Höstuppträdande av storskrake Mergus merganser i Roxen 1961 – 1995” av Henrik Druid och Jussi Tranesjö i nr 4 av Vingspegeln 1995. För de senaste åren har en sammanfattning av det årets räkning i november lämnats i decembernumret av Dendrocopos och sedan 2003 i Rödsporten nr 1.

I år räknades storskrake från elva observationsplatser runt sjön den första lördagen och på tolv den andra av sjutton rapportörer.

Samtliga som deltog skall ha ett stort tack!

Barbro Nordström

PROGRAM FÖR VÅREN 2006

14.1: Miljövänligt artrally!

En tradition bland östgötska skådare. Mitt i smällkalla vintern letar lagen de vanliga året-runt-fåglarna och oväntade övervintrare i markerna. Bilåkning är strängt förbjuden, endast miljövänliga transportmedel och kollektivtrafik är tillåten. Start klockan 9.00 på valfri plats i Östergötland och samling på Linköpings station klockan 16.00. Efter rallyt samlas vi för middag och traditionell artgenomgång. Lagen består av minst två personer och anmälan görs till Claes Nilsson via claes.nilsson@corren.se eller 070-3736363.

26.2: LFK:s årsmöte samt föredrag av Daniel Bengtsson

Även i år samarrangerar vi årsmöte med Östergötlands ornitologiska förening (ÖLOF). ÖLOF:s årsmöte börjar 16.30, medan LFK:s årsmöte börjar 17.00. Platsen är Naturcentrum i Linköping. Efter mötesförhandlingar och kaffe, ungefär 18.00, visar Daniel Bengtsson bilder och berättar om fåglar och natur i östra Australien. Daniel är reseledare för AviFauna och före detta stationschef på Ottenby fågelstation. Papegojor, lövsalsfåglar och mycket annat utlovas! Se vidare kallelse och beskrivning inne i tidningen!

4-5.3: Våren på Hallandskusten

När vintern möter våren kan nästan vad som helst dyka upp. Sena övervintrare och tidiga vårfåglar och ett helt annat arturval än i Stångån. Vi njuter av havets närhet och vi bor perfekt i ett vandrarhem mitt i Getteröns naturreservat. Vandrarhemmet ägs av Varbergs ornitologiska förening. Eftersom det är stort tryck på att hyra vandrarhemmet behöver jag era anmälningar senast 20.1 2006. Tveka inte utan anmäl er till: Per Törnquist, 013-605 40 eller per.tornquist@edu.motala.se

7.3: Föredrag av Åke Lindström

En av landets mest kända fågelforskare kommer och berättar om beståndstrender hos svenska häckfåglar utifrån de nationella fågelräkningarna. Samarrangemang med ÖNF. Naturcentrum 19.00.

18.3: Sångsvanar vid Tysslingen

Följ med på trivselskådning vid sjön Tysslingen i Närke. Så här års rastar stora flockar sångsvan och det finns bra chanser att se olika gäss,

änder och rovfåglar. Om tid finns gör vi också ett försök att se ett par gråspett som håller till på ett fågelbord i de närliggande Kilsbergen. Avresa från Cupolen kl 07.00. Medtag mat och fika för hela dagen och varma kläder. Anmälan till Olof Hjelm, 013-10 56 83, olof.hjelm@telia.com.

4.4: Kinas fåglar

Bildvisning om Kinas fåglar. Norrköpings-skådarna Fredrik Sahlin, Colin Messer och Lennart Lander berättar om en resa till Happy Island, Manchuriet och fler spännande platser. Blå- och rubinnäktergalar är vackra! Naturcentrum 19.00.

8.4: Häradskär

Ejdersträck och nyanlända tättingar längst ut i havsbandet. Skärgården är underbar om våren! Båten avgår från Fyrudden 06.00, och vi kommer tillbaka dit ca 17.00. Samåkning med bil från Linköping kan ordnas! Kostnad för båtresan är ca 200 kr (dock beroende på antalet deltagare), och detta betalas kontant vid resans start. Anmälan till Karl-Martin Axelsson senast 1.4 (telefon 013-17 60 07, mail: karl-martin.axelsson@e.lst.se).

24.4: Sättunaviken - förnämlig närlokal

Vackra simänder, rastande vadare och nyanlända tättingar. Exkursion till Sättunaviken som är en av Sveriges finaste inlandslokaler! Samling vid Sättunavikens parkeringsplats 18.00. Ansvarig Arne Carlsson (013-21 30 75).

20.5: Fågelmorgon vid Sträp

Sjön Sträp söder om Linköping har restaurerats de senaste åren. Det har inneburit en stark utveckling av fågelfaunan. Lokalen bjuder nu en trevlig mix av våtmarksarter och skogsfågel. Vi tar en promenad och letar efter arter som svarthakedopping, sångsvan, mindre hackspett och skogsduva. Avresa från Cupolen kl 05.00. Anmälan till Olof Hjelm, 013-10 56 83, olof.hjelm@telia.com.

15.6: Nattsångare

Början på juni är den bästa tiden för nattens fåglar. Vi lyssnar efter kornknarr, vaktel och kärrensångare, och hoppas på sällsyntare arter som flodsångare och busksångare. Samling vid Cupolen kl 22.00 för vidare färd. Anmälan till Claes Nilsson (013-12 92 13) senast den 10.6